

UZUMCHILIK TARMOG'INING AHLI DAROMADLARINI OSHIRISHDAGI O'RNINI (ISHTIXON TUMANI DEHQON XO'JALIKLARI MISOLIDA)

Nurullayev Mahmud Olim o'g'li

Samarqand agroinovatsiyalar va tadqiqotlar instituti

Agrobiznes va logistika fakulteti Iqtisodiyot (qishloq

Xo'jaligida) ta'lim yo'nalishi 3- bosqich bakalavriat talabasi

mahmudnurullayev4536@gmail.com

Annostasiya: Ushbu maqola dehqon xo'jaliklarining aholi daromadlariga ta'sirini o'rganadi. Uzumzorlar, jumladan, uzumchilik, ayniqsa, qishloq joylarda daromad olish uchun katta ahamiyatga ega. Maqolada uzumchilikning aholi daromadlariga ta'siriga, ta'sir etuvchi turli omillar, masalan, bandlik imkoniyatlari, daromad manbalarini diversifikatsiya qilish, qo'shilgan mahsulot va xizmatlar, eksport imkoniyatlari, daromadlarni qayta taqsimlash, uzumchilikning aholi daromadlariga ta'siri o'rganiladi. Uzumchilik va daromad olish bilan bog'liq muammolar va "Ordinary least squares" modelida muhokama qilinadi. Maqolada uzumchilikning aholi daromadlariga ijobiy ta'siri maksimal darajada oshirish uchun qo'llab-quvvatlovchi innovatsion texnologiyani o'zlashtirish, dehqon xo'jaliklariga joriy etishga urg'u berilgan.

Kalit so'zlar : Uzum, uzumchilik, navlar, iqlim, suv taqchilligi, uzumzor.

Abstract: This article examines the impact of agricultural holdings on household income. Vineyards, including viticulture, are of great importance for income generation, especially in rural areas. The article examines various factors affecting the impact of viticulture on the income of the population, such as employment opportunities, diversification of income sources, added products and services, export opportunities, income redistribution, and the impact of viticulture on the income of the population. Viticulture and revenue generation issues are discussed in the Ordinary Least Squares model. In order to maximize the positive impact of viticulture on the incomes of the population, the article emphasizes the adoption of innovative technology and its introduction to farms.

Key words: Grape, viticulture, sorts, climate, water shortage, vineyard.

Аннотация: В данной статье рассматривается влияние агрохолдингов на доходы домохозяйств. Виноградники, включая виноградарство, имеют большое значение для получения дохода, особенно в сельской местности. В статье рассматриваются различные факторы, влияющие на влияние виноградарства на доходы населения, такие как возможности трудоустройства, диверсификация источников дохода, добавленная продукция и услуги, возможности экспорта, перераспределение доходов, а также влияние виноградарства на доходы населения. Вопросы виноградарства и получения доходов обсуждаются в модели обычных наименьших

квадратов. В целях максимизации положительного влияния виноградарства на доходы населения в статье делается упор на внедрение инновационной технологии и внедрение ее в фермерские хозяйства.

Ключевые слова: Виноград , виноградарство , Сорты , Климат Дефицит воды , Виноградник.

KIRISH. Hozirgi vaqtda O‘zbekistonda uzumchilik tarmog‘i keng rivojlanib bormoqda , Yurtboshimiz fikri bilan yondashdigan bo‘lsak “ Bir narsani aniq tushunib olishimiz kerak , sohaga ilmiy yondashuvlar joriy qilinmas ekan , viloyat va tuman hokimlari butun komandasi bilan o‘zi masalani ichiga kirib , tumanlarni ixtisoslashtirish , yer ajratish , ko‘chat tayyorlash mahsulotni export qilishni shaxsan nazoratga olmasa , sohada katta o‘zgarishlar qilish qiyin bo‘ladi ” , - deydi prezidentimiz shavkat Mirziyoyev . Shuningdek 44 ta tumanda uzumchilikni intensivlashtirish va lalimikor uzum navlarini yaratish hamda samarali foydalanish tajribasi o‘rganilmoqda , shu o‘rinda ta‘kidlash kerakki Samarqand viloyati uzumchilik tarmog‘i bo‘yicha respublikada 1– o‘rinda turadi . “Uzum bog‘ mevalari orasida yuqori hosildorligi, mevasining mazaliligi va har qanday tuproq sharoitiga moslashishi bilan boshqa mevali daraxtlardan ajralib turadi. Olimlarimizning izlanishlari bilan yil sayin uning xo‘raki, kishmishbop va sanoatbop navlari yaratilgan bo‘lsa, bu yildan viloyatning 11 tumanidagi fermer xo‘jaliklari lalmi yerda ana shunday serhosil navli uzumlarni intensiv usulda yetishtirishni boshlamoqdalar. Uzumchilikning bunday usulda yetishtirilishi suv tejamkorligiga olib keladi. Qolaversa, lalmi maydondan ham unumli foydalanib, gektariga 150-200 sentnerdan hosil olishga erishish mumkin”, – deydi Samarqand viloyat qishloq va suv xo‘jaligi boshqarmasi bog‘dorchilik bo‘limi boshlig‘i Maqsud Qoraboyev.

Foydalanilgan materiallar va usullar. Tadqiqot ishlab chiquvchi barcha uzumchilik bilan shug‘ullanuvchi dehqon xo‘jaliklari uchun umumiy bo‘lgan eskirgan muommolarni, aholi daromadlariga ta‘siri ko‘rib chiqiladi. Bu maqola Ishtixon tumanida uzumchilik bilan faol shug‘illanib kelayotgan dehqon xo‘jaliklaridan so‘rovnoma olish natijasida shakillantirilgan. Umumiy so‘rovnoma yigirma sakkista savoldan tashkil topgan bo‘lib, O‘nta respondentlardan olingan , so‘rovnomada asosan yaqin yillar ichida uzumchilikda uchrayotgan muommolarni va aholi daromadlaridagi o‘zgarishlarni , chuqur tahlil qilishqa harakat qildik .

Biz bu maqolada “ Ordinary least squares ” model usulidan foydalandik bu yerda uzumchilikdan oladigan yillik hosilini aholi daromadlariga ta‘sir va dehqon xo‘jaligidan bozorlargacha bo‘lgan masofalar umumiy yer maydonlari tahlil qilib ko‘rib chiqdik .

Olingan natijalar va ularning tahlili. Uzumchilik sohada aholi daromadlarini oshirish usullari . Biz bu maqolada Samarqand viloyati Ishtixon tumanidagi dehqon xo‘jaliklaridan olingan so‘rovnomani tahlil qilib shakillantirildi . So‘rovnomani tahlil uzumchilik , xususan uzumzorlar aholi daromadiga sezilarli hissa qo‘shgani aniqlandi. Mirishkor dehqonlar uzumchilikdan samarali foydalanib uzumlarni ho‘l meva holatida va quruq meva kabi qo‘shimcha qiymatli mahsulotlar , vino , murobbo, va kampo kabi qo‘shimcha

mahsulotlarni sotish kabi ko'plab manbalardan daromad olishgan. Uzumchilikdan olinadigan o'rtacha yillik daromadlar dehqon xo'jaliklari bo'yicha turlicha bo'lib, \$X dan \$Y gacha bo'lgan, ayrim xo'jaliklar o'z daromadlarining katta qismini uzumni quruq meva "mayiz" holatida sotish orqali daromad olishgan. Tadqiqot o'rganilgan xo'jaliklarda uzumchilik aholi daromadlarini yaxshilashini ko'rsatib berdi. Dehqon xo'jaliklari mahalliy tajribalar, eski malumotlarga egaligi, zamonaviy texnologiyalar yetishmasligi bilan ajralib turadi.

Aholining uzumchilikdan keladigan daromadlariga ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan bir qancha muammolar va mulohazalar aniqlandi. Dehqon xo'jaligidan bozorlargacha bo'lgan masofalar, uzumdan oladigan yillik hosili va xo'jalik uzumchilikdan foydalanayotgan umumiy infratuzilmaning hajmi ham xo'jaliklar duch keladigan muammolardir. Bu omillar daromad darajasiga ham, uzumchilikdan olinadigan daromad barqarorligiga ham ta'sir qilishi mumkin.

Ushbu tadqiqot uzumchilikning, xususan, uzumchilikning aholi daromadlariga ta'sirini o'rgandi. "Ordinary least squares" modelida ma'lumotlarni har tomonlama tahlil qilish natijasida uzumchilik va daromad olish o'rtasidagi bog'liqlik haqida qimmatli tushunchalar beradigan bir qancha asosiy malumotlar paydo bo'ldi.

Uzumchilik, xususan, uzumchilik aholi daromadiga sezilarli hissa qo'shayotgani aniqlandi. Uzumchilikdan daromad olishida quruq meva, ho'l meva, vino, murobbo va kumpot kabi qo'shimcha qiymatli mahsulotlarni sotish hal qiluvchi rol o'ynadi. Qolaversa, Uzumchilikda institutsional ishsizlarga ish o'rinlarini yaratib, iqtisodiy taraqqiyot va kambag'alikni kamaytirishga xizmat qilmoqda.

Yuqoridagi jadvalda biz uzumchilikda uchrayotgan muommolarni aholi daromadlariga ta'sirini o'rganib chiqdik.

1-Jadval

Dehqon xo'jaliklaridan olingan so'rovnomalarni tahlil natijalari

Uzumchilik tarmog'ining yillik daromadlariga ta'siri	Marjinal ta'sir (standard Irish)
Yillik hosil.	1.35e+07**
Yer maydoni "Gektarda".	7.60e+07*
Dehqon xo'jaligidan bozorlargacha bo'lgan masofa.	2.98e+07***
Xo'jalik atrofida suvli	
Inshootlar borligi.	6.875

Jamiyatlarning umumiy farovonligi va ijtimoiy tuzilishini oshirishda daromad olish bilan birga ushbu omillar va boshqa omillarni chuqur o'rganish daromad olishda muhim rol o'ynadi.

Shu bilan birga, tadqiqot uzumchilikdan aholi daromadlariga ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan bir qancha muammolar va mulohazalarni ham ta'kidladi. Bozorning o'zgaruvchanligi, xorijiy va bozorlarga kirishning cheklanganligi, kasalliklarning avj olishi va infratuzilmaning yetarli darajada yo'qligi dehqonlar oldida turgan muhim muammolar sifatida belgilandi. Ushbu muammolarni hal qilish uchun maqsadli aralashuvlar, jumladan, qo'llab-quvvatlovchi siyosat, bozorga kirishni yaxshilash, texnologiyalarni o'zlashtirish, infratuzilma va salohiyatni oshirishga innovatsion-investitsiyalar talab etiladi. Dehqon xo'jaliklariga malakali mutaxassislarni jalb etish va zamonaviy texnologiyalar safarbar etish aholi daromadlarini oshirishga katta xizmat qiladi.

Xulosa.

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, mazkur tadqiqot natijalari uzumchilik bilan shug'ullanuvchi dehqon xo'jaliklari, ayniqsa, uzumchilik aholi daromadlariga ijobiy ta'sir ko'rsatayotganini ko'rsatadi. Uzumzorlardan daromad olish, bandlik imkoniyatlarini yaratish, daromadlarni diversifikatsiya qilishga ko'maklashish aholining ijtimoiy turmush tarzini yaxshilaydi va kambag'alikni kamaytirishga va jamiyat farovonligiga hissa qo'shadi. Uzumchilikning barcha imkoniyatlaridan foydalanish uchun siyosatchilar va tadqiqotchilar tomonlar aniqlangan muammolarni hal qilishlari va sohaning barqaror o'sishini qo'llab-quvvatlovchi tegishli tadbirlarni amalga oshirishlari kerak.

Uzumchilikdan samarali foydalanish, infratuzilma sharoitlarni, uzumchilik turlarini va boshqa daromadga ta'sir etuvchi omillarni hisobga olgan holda uzumchilikning daromad olishning o'ziga xos jihatlarini chuqurroq o'rganish uchun tadqiqotchilarga uzumchilikdan daromad topishning boshqa omillarni o'rganishni tavsiya etamiz. Bunday tadqiqotlar qo'shimcha tushunchalar berishi va daromadlar o'sishini rag'batlantirish, turmush sharoitini yaxshilash va dehqon xo'jaligi va qishloqlarning barqaror rivojlanishiga erishish uchun dalillarga asoslangan qarorlar qabul qilish haqida ma'lumot berishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1.Samarqand viloyati Ishtixon tumani dehqon xo'jaliklaridan so'rovnoma asosida shakllantirilgan ma'lumotlarga asoslangan.

2.Alimov, D. O. (2022). QISHLOQ HUDUDLARIDA AHOLI DAROMADLARI HOLATI VA OSHIRISH ISTIQBOLLARI. Academic research in educational sciences, (Conference), 79-85.

3.Nurullayev M. O. O. BALIQCHILIK SOHASIDA INVESTITSIYON VA INOVATSIYON FAOLIYATNING USTUVOR YO'NALISHINI ISHLAB CHIQUISH

//Academic research in educational sciences. – 2023. – T. 4. – №. SamTSAU Conference 1. – C. 699-708.

4.Alimov D. O. QISHLOQ HUDUDLARI AHOLI DAROMADLARINING TARKIBI, UNDAGI DEHQON VA TOMORQA XO ‘JALIKLARI FAOLIYATI NATIJASIDAN KELADIGAN DAROMADING STATISTIK TAHLILI //Educational Research in Universal Sciences. – 2023. – T. 2. – №. 6. – C. 296-302.

5.Nurullayev Mahmud Olim o‘g‘li. (2023). MARKETING VA UNING RIVOJLANISH BOSQICHLARI, KELAJAKDA RIVOJLANISH IMKONIYATLARI. IQRO , 2(1), 134–137. Retrieved from <https://wordlyknowledge.uz/index.php/iqro/article/view/246>

6.Saydullaeva, Fotima. “Innovative solutions to increase dietary diversity of rural households.” American Journal of Agricultural Science, Engineering, and Technology 7.2 (2023): 16-20.

7.Yaxshimuratova, Xasiyat Xudaybergenovna. “TURMUSH FAROVONLIGINI OSHISHIDA AHOLI DAROMADLARINING O ‘RNI.” INTERNATIONAL CONFERENCES. Vol. 1. No. 19. 2022.

8.Saydullayeva, Fotima Jozilovna, and Bekzod Toshpo‘Lot O‘G‘Li. “O ‘ZBEKISTONDA MEVA ISHLAB CHIQRISH VA AHOLI ISTE‘MOLI TAHLILI.” Academic research in educational sciences Conference (2022): 137-142.

9.Saydullaeva, Fotima. “DOES AGRICULTURAL PRODUCTION DIVERSITY CONTRIBUTE DIETARY DIVERSITY? EVIDENCE FROM RURAL HOUSEHOLDS OF SAMARKAND REGION IN UZBEKISTAN.” PEDAGOGICAL SCIENCES AND TEACHING METHODS 2.19 (2023): 114-122.

10.Hennessy, David A. “The production effects of agricultural income support policies under uncertainty.” American Journal of Agricultural Economics 80.1 (1998): 46-57.

11.Guyomard, H., Le Mouël, C., & Gohin, A. (2004). Impacts of alternative agricultural income support schemes on multiple policy goals. European review of agricultural economics, 31(2), 125-148.

12.Gardner, B. L. (2000). Economic growth and low incomes in agriculture. American Journal of Agricultural Economics, 82(5), 1059-1074.

13.Quang Dao, Minh. “Poverty, income distribution, and agriculture in developing countries.” Journal of Economic Studies 36.2 (2009): 168-183.

14.Fluhrer, S., & Kraehnert, K. (2023). Mobile phone network expansion and agricultural income: A panel study. Agricultural Economics.

15.Poulsen, Melissa N., et al. “A systematic review of urban agriculture and food security impacts in low-income countries.” Food Policy 55 (2015): 131-146.